

Jäähinen

Zacharias Topelius

Julkaistu ruotsiksi ensimmäisen kerran 1892

Uudenkaarlepyynviikko 2026

Teksti on kirjastohenkilökunnan muokkaama

Kuvittaja Amanda Öhberg Dias

Kaukana pohjoisessa oli Jotunheim-niminen maa.

Siellä asui jättiläisiä, joita kutsuttiin jäähisiksi. Ukkosen jumala Thor taisteli jäähiisiä vastaan vasarallaan. Lopulta jäljelle jäi vain yksi jättiläinen. Hän piiloutui jäävuoreen Nordkapin lähelle. Kukaan ei tiennyt hänen ikäänsä. Ehkä hän oli 3 000–4 000 vuotta vanha. Hän oli hyvin pitkä. Ihmiset sanoivat, että häntä oli helppo huijata. Jotkut väittivät, että hän oli kilometrin pitkä ja kuusi kilometriä tyhmä.

Se ei ehkä ollut totta. Kaikkea ei kannata uskoa.

Jäähinen oli nopea, vaikka hän oli hyvin vanha. Hänet oli tehty jäästä ja kesti kovaa pakkasta. Lauhalla säällä hän kuitenkin pelkäsi sulavansa. Yleensä hän nukkui jäävuoren sisällä. Sadan vuoden välein hän heräsi katsomaan maailmaa. Hänellä oli apulaisena yksi mustahaltia. Mustahaltiat tiesivät paljon.

Muut mustahaltiat olivat kadonneet jäähisten mukana. Jäljellä oli vain yksi jääjättiläinen ja yksi mustahaltia. Jäähinen oli käskenyt mustahaltian vartioimaan jäävuorta sillä aikaa, kun hän nukkui.

Tänä vuonna jäähinen heräsi tavallista aikaisemmin. Hän potkaisi reiän jäävuoreen ja oikaisi jyrkkiä jalkojaan.

– Kuinka paljon aikaa on kulunut? hän kysyi mustahaltialta.

– Maailman loppu on sata vuotta lähempänä, mustahaltia vastasi.

– Vai niin, jäähinen sanoi. Onko näiden sadan vuoden aikana tullut ketään, joka olisi minua viisaampi ja vahvempi?

– Mistä sellainen voisi tulla? Sinä, suuri Jäähien, olet koko maailman viisain ja vahvin!

– Entä Thor? Mitä hänelle kuuluu nykyään?

– Thor on mennyt käymään Odinin luona Valhallassa. Nykyään hän ajaa vaunuillaan vain harvoin.

– Eihän tänään ole ukkosta?

– Mitä? Ei tähän aikaan vuodesta ukkosta ole!

– Sitten lähdemme vaeltamaan Jotunheimiin. Kiipeä selkääni!

Mustahaltia kiipesi jättiläisen olkapäälle. Jäähinen venytteli itseään niin, että vanhat luut naksuivat. Hän veti jalkaansa seitsemänpeninkulman saappaansa ja oli muutamalla askeleella jo Rástegáisán tunturilla Lapissa.

– No, ihmettelenpä, etteivät tunturit ole sulaneet auringonpaisteessa. Mutta mitä ovat nuo mustat viivat tuolla kaukana?

– Ne ovat rautateitä, suuri Jäähinen. Toinen niistä menee Lofoteille ja toinen Ouluun.

– Rautateitä? Ovatko ne jäätynyttä rautaa?

– Eivät. Ihmiset ovat keksineet paljon uutta viimeisen sadan vuoden aikana. Nyt he matkustavat rautateillä jopa 60 kilometriä tunnissa.

– 60 kilometriä tunnissa! Jäähinen huudahti. Hän otti pitkän askeleen ja päätyi Tromssan seudulle Norjaan. Siellä hän sotkeutui puhelinlankaan ja oli taittaa jalkansa.

– Katsokaa nyt, miten ovelia ansoja ihmiset ovat virittäneet tunturiketuille! hän murahti.

– Niinpä, mustahaltia sanoi. Ja noiden johtojen kautta ihmiset myös puhuvat toisilleen.

Jäähinen kyllästyi Norjaan, kääntyi takaisin ja oli muutamalla askeleella Inarijärven rannalla Lapissa. Siellä hän pienen mökki, jonka savupiipusta nousi savua.

Savun mukana tuli miellyttävä tuoksu, ja Jäähinen tuli uteliaaksi.

– Mitä pikkuväki siellä keittää?

– He keittävät kahvia.

– Kahvia? Onko se jonkinlaista puuroa?

- Suuri Jäähinen, kahvi on ruskea juoma, joka tekee ihmisiksi ja pirteiksi.

- Sitten meidän täytyy maistaa sitä juomaa! Jäähinen sanoi ja otti askeleen eteenpäin.

Mutta hän unohti, että seitsemänpeninkulman saappailla askeleet olivat hyvin pitkiä. Siksi hän meni liian kauas kahvipannusta.

- Näillä saappailla on vaikea kävellä, jäähinen sanoi. Katsokaa, mökki karkasi minulta! Jäähinen sanoi ärtyneenä. Silloin hän huomasi jotakin mustaa lumen päällä. Hän nosti sen ylös, käänteli sitä, pani sen suuhunsa ja alkoi pureskella.

- Tämäpä on sitkeä pala poronpaistia. Sen täytyy olla kuivunut auringossa pitkän aikaa, hän sanoi.

- Luultavasti, mustahaltia vastasi. Mutta ihmiset kutsuvat sitä kumisaappaaksi.

- Mitä ihmiset tekevät kumisaappailla?

- He käyttävät niitä, jotta heidän jalkansa eivät kastuisi.

- Märrät jalat! Millaisia pehmoisia olentoja täällä nykyään oikein asuu? Minäpä näytän heille!

Niin jäähinen veti syvään henkeä kylmästä talvi-ilmasta ja puhalsi sen ulos sieraimistaan. Heti nousi valtava lumimyrsky, joka peitti maiseman korkeisiin kinoksiin.

- Missä kahvipannu nyt on? Jäähinen kysyi.

Mustahaltia osoitti pohjoiseen. Jäähinen haistoi ilmassa kahvin tuoksun ja otti muutaman innokkaan askeleen. Mutta jäähinen eksyi lumipyräyssä ja joutui merelle. Jää petti hänen allaan, ja hän putosi kylmään veteen.

- Vesi tulee saappaisiin! hän huusi.

Hänen jalkansa alkoivat sulaa. Siksi hänen piti nopeasti päästä takaisin maalle. Jää rytisi ja paukkui, kun hän kiipesi ylös avannosta. Nyt hän seisoi suomalaisen kylän lähellä. Aurinko paistoi ja lapset laskivat mäkeä pulkilla.

- Ovatko nuo sammakoita? Jäähinen kysyi.

- Suuri Jäähinen, meidän täytyy paeta! mustahaltia varoitti. Ne eivät ole sammakoita, vaan lapsia!

- Vai niin, jäähinen sanoi. - Olen nukkunut niin kauan, että olen unohtanut, miltä lapset näyttävät. Olisi hauska nähdä heitä, hän sanoi.

Hän nosti varovasti yhden pojan ilmaan. Muut lapset juoksivat huutaen pakoon.

Jäähinen katseli saalistaan uteliaana. Poika oli kymmenvuotias, ja hänen nimensä oli Matti Nopsa. Pojan sydän hakkasi kovaa, mutta hän nielaisi itkunsa ja katsoi jättiäistä suoraan silmiin.

- Vai niin, jäähinen sanoi. Oletko sinä yksi niistä, jotka matkustavat 60 kilometriä tunnissa ja puhuvat johtojen kautta? Oletpa pieni ja heiveröinen! Pidätkö itseäsi viisaana? Tiedätkö, kuka minä olen? Minä olen koko maailman viisain.

- Sinun täytyy todistaa se ennen kuin uskon, Matti vastasi. Jäähisen kerskailu ärsytti häntä.

- Todistaa? Mitä se tarkoittaa?

- Sinä annat minulle kolme arvoitusta ratkaistavaksi, ja minä annan sinulle kolme. Jos sinä ratkaiset minun arvoitukseni...

- Sitten minä syön sinut! Jäähinen keskeytti.

- Selvä, Matti vastasi. Jos minä ratkaisen sinun arvoituksesi, minä syön sinut.

Jäähinen nauroi oudolle ehdotukselle.

- Aloita! Matti sanoi päättäväisesti.

- Ei, mustahaltia kuiskasi. Älä anna hänen huijata itseäsi!

- Hiljaa! Jäähinen komensi ärtyneenä. Saat vielä nähdä, että syön hänet.

Minulla on nyt todella kova nälkä. No niin, tässä tulee ensimmäinen arvoitus:

- Mikä sellainen on, mitä sinä olet mutta minä en ole?

- Kymmenen vuotta vanha, Matti vastasi heti.

- Niin, sitä ei voi kiistää. Entä mikä sellainen on, mitä minä olen mutta sinä et ole?

- Tuhat vuotta vanha, Matti vastasi.

- Niin, sitäkään ei voi kiistää. Mutta mitä se on, jota minä en ole ja jota et sinäkään ole?

- Krokotiili, Matti vastasi.

- Niin, sekin taitaa pitää paikkansa, jäähinen mutisi mietteliäänä. - Nyt on sinun vuorosi kysyä.

- Kuka syntyi maailman kanssa, kuolee vasta maailman lopussa ja on silti vielä alle viisi viikkoa vanha?

- Sitä ei tiedä kukaan, et sinäkään, jäähinen vastasi vaivautuneena.

- Tiedän kyllä. Se on kuu. Ja tässä seuraava arvoitus: kuka irvistää aina?

Jäähinen ajatteli, että vastaus oli varmasti hän itse.

- Ei, vaan seinän rako, Matti sanoi. Ja tässä viimeinen arvoitus:

- Lensi siivetön lintu, suuton neito ampui sen, paistoi ilman pannua ja söi ilman suolaa.

- Syö hänet! Syö hänet! mustahaltia kuiskasi paniikissa.

Mutta jäähinen oli luvannut päästää Matin vapaaksi, jos tämä osaisi vastata oikein.

Siksi hän pysyi sanassaan ja alkoi miettiä arvoitusta.

Hän pohti pitkään, mutta ei ymmärtänyt, miten lintu voisi lentää ilman siipiä tai miten suuton neito voisi ampua, paistaa ja syödä ilman suuta. Lopulta hän kysyi Matilta:

- Kumpi on tyhmempi, sinä vai minä?

- En tiedä, Matti vastasi. Mutta siivetön lintu on lumi ja suuton neito on aurinko. Lumi laskeutuu maahan, aurinko sulattaa sen, ja vesi haihtuu pois.

- Vai niin, jäähinen sanoi. Et taidakaan olla tyhmä. Mutta minä olen hyvin vahva. Minun sanotaan olevan maailman vahvin.

- Sinun täytyy näyttää se, Matti sanoi. Siirrä tuo vuori ja tuo se huomenna takaisin.

Jäähinen katsoi vuorta, ja sanoi: En pysty siihen. Kukaan ei voi siirtää tuota vuorta.

- Minä voin, Matti sanoi. Maa pyörii koko ajan. Jos istun vuorella huomiseen asti, vuori kulkee mukana ja palaa sitten takaisin samaan paikkaan.

- Suuri Jäähinen, hän huijaa sinua! mustahaltia kuiskasi.

- Ei, jäähinen sanoi. Annan mieluummin voimanäytteen, jonka kaikki ymmärtävät.

- Voit näyttää voimasi, Matti sanoi. Mene ja työnnä pääsi navetan seinän läpi. Jäähinen yritti monta kertaa, mutta ei päässyt seinän läpi: Tätä ei kukaan pysty tekemään, hän sanoi.

- Pystyy kyllä, Matti vastasi. Matti juoksi navettaan, laittoi päänsä ovesta ulos ja huusi:

- Hei, suuri Jäähinen! Nyt minä syön sinut!

Jäähisestä se oli niin hauskaa, että hän alkoi nauraa. Hän nauroi hyvin kauan.

Hänet oli tehty jäädä. Siksi hän alkoi sulaa auringossa. Lopulta hän sulii kokonaan vedeksi.

Rys! Räsähdys!

Niin jääjättiläinen romahti suureksi kasaksi sohjoa ja vettä. Mustahaltia pelästyi ja juoksi täyttä vauhtia metsään. Matti Nopsa oli ylpeä voitostaan. Kylän lapset kokoontuivat uteliaina suuren vesikasaan ympärille ja ihmettelivät, oliko jäähinen ehkä syönyt monta lasta.

Silloin pieni tyttö sanoi:

- Ei, Jäähinen oli kiltti. Hän ei syönyt yhtään lasta. Kirjoitetaan hänen muistoteksti. Ja kirjoitti lumeen:

"Tässä lepää viimeinen jäähinen. Hän oli suuri ja helposti huijattava, mutta ei tehnyt kenellekään pahaa. On hyvä olla viisas, mutta vielä parempi on olla höpsö ja kiltti kuin viisas ja ilkeä."

